

Inspektion af Anstalten ved Herstedvester den 27. og 28. marts 2012

ENDELIG

Dok.nr. 12/00829-34/ PH

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3
2.	Generelt	5
3.	Bygningsmæssige forhold mv.....	6
3.1.	Ændringer siden sidst	6
3.2.	Projekter og planer	7
3.3.	Den generelle vedligeholdelsesstandard.....	10
3.4.	Celler og opholdsrum.....	11
3.5.	Kvindeafdelingen (R-S).....	11
3.6.	Besøgsfaciliteterne	12
3.6.1.	Besøgsrum og børnerum.....	13
3.6.2.	Besøgslejlighederne	15
3.7.	P1 – multiværkstedet	16
3.8.	Afdeling I (sikringsafdelingen).....	17
3.9.	Gymnastiksal mv.....	18
3.10.	Telefonbokse på belægningsafdelingerne	19
4.	Beskæftigelse og fritid.....	19
4.1.	Beskæftigelse	19
4.2.	Fritid	19
4.2.1.	Gårdtur.....	19
4.2.2.	Styrketræning.....	22
5.	Kvindernes forhold.....	24
5.1.	Generelt	24
5.2.	Kvindernes forhold i Anstalten ved Herstedvester.....	25
5.2.1.	Forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte.....	26
5.2.2.	Særlige tilbud til de kvindelige indsatte	27
6.	Samtale med talsmændene	28
6.1.	Bistandsværger.....	28
6.2.	Poståbning	30
7.	Andre forhold	32
7.1.	Antallet af gæster/rundvisninger i anstalten	32
7.2.	Medicitudlevering.....	32
	Opfølgning	33
	Underretning	33

1. Indledning

Som led i Folketingets Ombudsmands almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg og tre af embedets medarbejdere den 27. og 28. marts 2012 inspektion af Anstalten ved Herstedvester, bortset fra grønlanderafdelingen og Fængselsafdelingen på Holsbjergvej.

Folketingets Ombudsmand har fire gange tidligere – senest den 2., 3. og 7. februar 2005 – foretaget inspektion af Anstalten ved Herstedvester. Inspektionen i februar 2005 omfattede ikke grønlanderafdelingen, kvindeafdelingen og Fængselsafdelingen på Holsbjergvej. Rapporten om denne inspektion blev udsendt den 10. oktober 2005 og er fulgt op i opfølgingsrapporter af 28. september 2006, 27. marts 2007 og 5. juli 2007. Rapporterne kan findes på www.ombudsmanden.dk.

Folketingets Ombudsmand har herudover foretaget særskilt inspektion af grønlanderafdelingen tre gange – senest den 11. januar 2011, af Fængselsafdelingen på Holsbjergvej den 19. maj 2005 og af kvindeafdelingen den 26. oktober 2004. Rapporterne om disse inspektioner kan også findes på www.ombudsmanden.dk.

Folketingets Ombudsmand har endvidere den 20. juli 2010 besøgt kvindeafdelingen i Anstalten ved Herstedvester. Besøget var foranlediget af en henvendelse fra nogle indsatte om nogle helt særlige problemer i afdelingen. Da der ikke var tale om en egentlig inspektion af afdelingen, er der ikke udarbejdet en rapport om besøget.

Inspektionen den 27. og 28. marts 2012 af Anstalten ved Herstedvester bestod af samtaler med ledelsen og medarbejderrepræsentanter, samtaler med talsmændene i anstalten, et fællesmøde med de indsatte på kvindeafdelingen samt samtaler med 12 indsatte, der havde ønsket det. Jeg deltog kun i inspektionen den 27. marts 2012. Jeg deltog i en del af den nedenfor omtalte rundgang i dele af anstalten.

Ved inspektionens afslutning havde mine medarbejdere en samtale med anstaltens ledelse om bl.a. de generelle forhold, der var blevet bragt frem under samtalerne med talsmændene og de indsatte på kvindeafdelingen.

Efter inspektionen har jeg modtaget breve fra to talsmænd.

De indsatte, herunder talsmændene, har efterfølgende fået breve fra ombudsmanden som opfølgning på samtalerne med dem og på de to ovennævnte breve. To indsatte modtog dog på grund af samtalerne indhold og karakter ikke et svar herfra.

Anstalten modtog kopi af mit brev til talsmændene og mit brev til de indsatte på kvindeafdelingen med anmodning om tilbagemelding vedrørende nogle af de forhold, der blev drøftet under samtalerne. En sådan tilbagemelding har jeg modtaget i breve af 10. og 22. oktober 2012 (sidstnævnte med bilag) fra anstalten.

Under inspektionen afleverede jeg en skriftlig anmodning om at låne akterne i de 10 seneste sager, hvori anstalten havde truffet afgørelse om anbringelse i observationscelle. Anstalten vil modtage en særskilt tilbagemelding om min gennemgang af disse sager, der er udskilt til en generel sag om behandling af sager om anbringelse i observationscelle i kriminalforsorgens institutioner.

Inspektionen den 27. og 28. marts 2012 omfattede først og fremmest beskæftigelsen af de indsatte, fritiden i anstalten, forholdet mellem indsatte mænd og kvinder samt de spørgsmål, der blev rejst af talsmændene og af de indsatte på kvindeafdelingen. Jeg har imidlertid kun omtalt emnerne/spørgsmålene i det omfang, de har givet mig anledning hertil.

Herudover blev der som nævnt foretaget en rundgang i dele af anstalten. De bygningsmæssige forhold er kun omtalt i det omfang, der er foretaget ændringer siden sidste inspektion, eller jeg i øvrigt har fundet anledning til det.

Under inspektionen blev der også drøftet andre forhold. Jeg har kun medtaget disse i det omfang, de har givet mig anledning til bemærkninger.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på at give myndighederne lejlighed til at komme med eventuelle bemærkninger om de faktiske forhold, der er beskrevet i rapporten. Jeg har i den anledning modtaget en enkelt bemærkning fra anstalten i brev af 21. marts 2013, som er indarbejdet i rapporten. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra direktoratet.

I den foreløbige rapport meddelte ombudsmanden, at det spørgsmål, der blev rejst under pkt. 4.2.1, ville blive drøftet på et møde med Direktoratet for Kriminalforsorgen den 4. april 2013, og resultatet af drøftelserne herom fremgår af pkt. 4.2.1.

Anstalten udleverede en kopi af den foreløbige rapport til fællestalsmanden i anstalten, der i brev af 6. marts 2013 med bilag er kommet med bemærkninger hertil. Med brev af 21. marts 2013 sendte jeg talsmandens brev af 6. marts 2013 med bilag videre til anstalten, så det, som han havde anført, kunne indgå i grundlaget for anstaltens svar til mig. Talsmandens bemærkninger og anstaltens bemærkninger hertil vil indgå i overvejelserne i forbindelse med opfølgning på inspektionen.

2. Generelt

Anstalten ved Herstedvester er et lukket fængsel, der blev taget i brug den 1. april 1935.

Anstalten modtager dømte fra hele landet, der er idømt forvaring eller fængselsstraf, og som skønnes at have behov for psykiatrisk bistand eller behandling. Anstalten modtager desuden grønlandske domfældte, der i Grønland er dømt til anbringelse i psykiatrisk ledet anstalt i Danmark. Anstalten kan endvidere modtage varetægtsarrestanter, der har brug for psykiatrisk observation eller behandling, jf. retsplejelovens § 777, og frivillige optagere.

En betydelig del (godt en tredjedel) af de indsatte er dømt for sexkriminalitet.

Anstalten har 138 lukkede pladser, heraf 10 pladser til kvinder og et ikke nærmere bestemt antal pladser til grønlandske domfældte. I anstaltens grønlænderafdeling (afdeling L) er der plads til 13 indsatte, men hvis antallet af domfældte grønlændere overstiger 13, anbringes der tillige grønlændere på afdeling K. Anstalten råder desuden over 15 pladser i en åben fængselsafdeling (beliggende på Holsbjergvej 15). Som nævnt under pkt. 1 omfattede inspektionen ikke grønlænderafdelingen og den åbne fængselsafdeling. Jeg aflagde dog et besøg i grønlænderafdelingen.

Af særlige afdelinger findes desuden en visitationsafdeling for personer, der er dømt for sexkriminalitet (afdeling Q).

Anstalten ledes af en fængselsinspektør. Behandlingsarbejdet ledes af en ledende overlæge.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

Anstaltens bygninger omfatter flere fritliggende belægningsafdelinger, værksteder mv. Mellem bygningerne er der græsplæner og vej- og stianlæg. Området er omkranset af en ca. fem meter høj ringmur.

Under inspektionen blev der foretaget rundgang følgende steder i anstalten: Værkstedet P2, kvindeafdelingen (afdeling R-S), besøgsafdelingen, besøgslejlighed øst, grønlanderafdelingen (afdeling L), multiværkstedet P1, afdeling H, isolationsafdelingen (afdeling I), gymnastiksalen, kondirummet, barakken (afdeling U), biblioteket, skolen og afdeling A-B. Som nævnt i pkt. 1 vil de bygningsmæssige forhold kun blive beskrevet i rapporten i det omfang, der er sket ændringer siden sidste inspektion af anstalten, eller jeg i øvrigt finder anledning til det.

Om de bygningsmæssige forhold henviser jeg i øvrigt til rapporten af 10. oktober 2005 om Folketingets Ombudsmands seneste inspektion af Anstalten ved Herstedvester og opfølgningerne herpå. Jeg henviser også til rapporten af 28. januar 2005 om Folketingets Ombudsmands sidste inspektion af anstaltens kvindeafdeling.

3.1. Ændringer siden sidst

Der er sket flere bygningsmæssige arbejder siden inspektionen i 2005. Anstalten har orienteret Folketingets Ombudsmand herom henholdsvis i et notat af 21. december 2010 i sagen om inspektionen af grønlanderafdelingen den 11. januar 2011 og i et notat af 14. marts 2012 i sagen om denne inspektion.

I 2006 er besøgsafdelingen renoveret.

I perioden 2006-07 er der blevet etableret et nyt brandmeldeanlæg og et nyt cellenkaldsanlæg i alle belægningsbygninger.

I 2007 er der etableret en ny værkstedsbygning, som huser anstaltens byggetekniske afdeling.

I 2010 er der etableret en ny værkstedsbygning, som huser et nyt todelt værksted bestående af terapi og produktionsværksted.

I 2010 er der etableret to nye besøgslejligheder i tilknytning til den eksisterende besøgsafdeling.

I 2010 er afdeling R (den ene halvdel af kvindeafdelingen) blev ombygget fra almindelig belægningsafdeling til et multirum og tre nye celler med fælles køkkenfaciliteter. På tidspunktet for anstaltens brev til mig forud for inspektionen udestod fortsat "færdiggørelse af den sidste del af mangelarbejdet" og udbedring af en sætningssskade på kvindeafdelingen. Arbejdet hermed forventes afsluttet i 2012.

I 2011 er der gennemført en gennemgribende renovering af anstaltens gymnastiksal samt kondirummet og musiklokalet, der ligger i tilknytning hertil.

I 2011 er der foretaget en fuldstændig udskiftning af rørføringen til koldt og varmt vand i alle belægningsbygninger samt udskiftning og udbedring af rørføringen af fjernvarme til alle bygninger. På tidspunktet for anstaltens brev til mig udestod færdiggørelse af de sidste afsluttende arbejder og mangelarbejder, som efter planen skulle være gennemført i 1. halvdel af 2012.

Der er endvidere gennemført en række bygningsmæssige arbejder i tilknytning til den bygning, hvor grønlanderafdelingen (afdeling L) er placeret, eller som har en særlig relevans for de grønlandske indsatte. Jeg henviser for disse til rapporten om Folketingets Ombudsmands inspektion af grønlanderafdelingen den 11. januar 2011 (der er tilgængelig via www.ombudsmanden.dk).

3.2. Projekter og planer

Anstalten har i notatet af 14. marts 2012 oplyst følgende om de konkrete tiltag, som anstalten har iværksat og påtænker iværksat i 2012 og et par år frem:

"Ny lagerhal: Anstalten har i 2011 startet byggeri af en ny port og en ny lagerhal. Porten tages i brug i maj måned 2012 og lagerhallen forventes ibrugtaget i oktober 2012.

Renovering og istandsættelse af indsattes toilet- og baderum på afsnit B og D:

Som led i projektet etableres 1 ekstra baderum på hvert afsnit, således at der efter projektets gennemførelse vil være minimum 2 baderum og 2 toiletter på alle belægsafsnit. Projektet forudsættes igangsat 2012.

Etablering af ny og større købmandsbutik for de indsatte: Projektet var planlagt igangsat i 2011 men har måttet udskydes til 2012 som følge af andre akutte renoveringsarbejder.

Udskiftning af vinduer på de indsattes celler: Den generelle vinduesstandard på belægsafsnittene er meget dårlig. På flere afsnit er det umuligt at reparere vinduerne mere (afsnit H-I og den nye sektion i kvindeafdelingen dog undtaget). Anstalten vil i 2012 i eget regi iværksætte 1. etape af en plan for fremtidig udskiftning af vinduerne på de indsattes celler. I den forbindelse overvejes, om der med fordel kan ske nytænkning ift. vinduernes størrelse og udformning.

...

Ny ringmur: Anstalten har ved kontraktforhandlingen for 2012, som netop er afholdt i indeværende måned, aftalt med Direktoratet for Kriminalforsorgen, at der i 2012 gennemføres projektering og udbud af projektet med at udskifte anstaltens ringmur.

(...) Selve byggeprojektet forventes gennemført over minimum 2 år, forventeligt i perioden 2013-14.

Ved udskiftning af muren søges samtidig at udvide arealet indenfor muren i nordlig og østlig retning med henholdsvis 2 og 3 meter, sådan at gårdtursarealet for de indsatte øges og forbedres – og der opnås større afstand fra bygninger til ringmuren – hvilket samtidig mindsker de sikkerhedsmæssige problemstillinger som knytter sig hertil.”

Jeg har noteret mig, at anstalten i 2012 ville iværksætte første etape af en plan for fremtidig udskiftning af vinduerne på de indsattes celler og i den forbindelse ville overveje, om der med fordel kan ske nytænkning i forhold til vinduernes størrelse og udformning.

Det fremgår af et referat fra et talsmandsmøde den 24. august 2011, at der har været overvejelser om at renovere anstaltens løbebane. Det fremgår videre af referatet, at det er dyrt at renovere den korrekt, men at det vil være muligt at søge fondsmidler til at dække udgifter til projektet. Et medlem af ledelsen meldte sig som ankermand for projektet og bad talsmændene om at komme med navne på indsatte, som ville være med. Det blev samtidig foreslået at tænke bredere og bl.a. lade sig inspirere af Statsfængslet i Ringe, som har fået opstillet en række udendørs redskaber.

Anstalten har i notatet af 14. marts 2012 oplyst, at anstalten ønsker at iværksætte yderligere to konkrete byggearbejder.

For det første ønsker anstalten en ny og nutidig skole med en større undervisningskapacitet. Anstalten har herom nærmere oplyst, at undervisningskapaciteten i den nuværende skole, der ligger i en barak fra krigens tid, reelt er for lille, og at der ikke er nogen muligheder for at udvide undervisningsindsatsen i den eksisterende barak eller i andre lokaler i anstalten. Anstalten har gennem årene foretaget diverse renoverings- og istandsættelsesarbejder i barakken som f.eks. nyt gulv og ny elføring, men anstalten oplyser hertil, at det ikke ændrer på, at bygningen er nedslidt og tjenlig til udskiftning.

Som afløsning for den eksisterende barak ønsker anstalten at bygge en ny vinkelbygning på det nordøstlige areal. Bygningen ønskes opført med et ydre og en højde matchende de nyopførte værksteder på sydarealet. Anstaltens plan er, at stueetagen skal indeholde en ny skole og en ny og forbedret afdeling U (otte celler med eget toilet og bad). Tagetagen tænkes på længere sigt udnyttet til andre formål.

Rundgangen omfattede også skolen (og afdeling U).

Jeg er enig med anstalten i, at lokalerne fremstår utidssvarende og meget nedslidte. Jeg har noteret mig, at anstalten er særdeles opmærksom på situationen, og jeg foretager mig derfor ikke videre vedrørende spørgsmålet om en ny skole mv. Jeg bemærker i den forbindelse, at jeg går ud fra, at Direktoratet for Kriminalforsorgen er gjort opmærksom på forholdet.

For det andet ønsker anstalten at etablere et ambulatorium i kombination med etablering af forbedrede beskæftigelsesfaciliteter for de indsatte på Holsbjergvej – uden for muren, men inden for hegnet. Anstalten har herom oplyst følgende:

”(...) anstalten har andel i vilkårshåndhævelsen for udstationerede og prøveudskrevne/prøveløsladte med vilkår om kønsdriftsdæmpende medicinsk behandling, der for mange er et vilkår mange år frem eller for resten af livet. For udstationerede og prøveudskrevne/prøveløsladte med bopæl på Sjælland og øerne i denne behandling sker den ambulante opfølgning på behandlingen i anstalten inden for ringmuren. I forbindelse hermed skal der jævnligt gennem hele udstationerings- og/eller prøveudskrivnings-/prøveløsladelsesforløbet gennemføres helbredsundersøgelser, tages laboratorieprøver af blod, knogler mv. og afholdes opfølgende samtaler med psykolog, psykiater og sygeplejerske. Behovet for ambulatorium vil således efter Anstaltens opfattelse øges for hvert år der går. Med etablering af et laboratorium udenfor ringmuren kunne der tages behørigt hensyn

til de indsattes krav på anonymitet og herudover tages hensyn til de udefra kommende brugere.

Samtidig er den brugte barak, der blev indkøbt og opstillet i 2002 for at kunne varetagelse beskæftigelsen af indsatte fra fængselsafdelingen på Holsbjergvej, nu meget nedslidt og tjenlig til udskiftning.

Anstalten ønsker derfor at opføre en ny fløj i 1½ stokværk i tilknytning til det eksisterende personalehus, hvor der kan etableres de nødvendige faciliteter til løsning af begge behov. Bygningens stueetage ønskes anvendt til beskæftigelse af de indsatte fra Holsbjergvej. Bygningens tagetage ønskes anvendt til ambulatoriefunktionen.”

Forud for inspektionen modtog jeg kopi af fire talsmandsmødereferater fra 2011. I referatet fra et møde den 27. april 2011 er spørgsmålet om anonymitet i forbindelse med udefrakommende i sygeplejen rejst af talsmandsgruppen. Det fremgår videre af referatet fra det efterfølgende møde (den 24. august 2011), at der er blevet nedsat en arbejdsgruppe, der skulle se på spørgsmålet, herunder undersøge muligheden for at få taget blodprøver over to dage.

Jeg har noteret mig anstaltens ønske om etablering af et ambulatorium uden for muren, men inden for hegnet. Jeg bemærker i den forbindelse, at jeg er enig med anstalten og de indsatte i det uhensigtsmæssige i, at indsatte og udefrakommende møder hinanden i sygeplejen.

3.3. Den generelle vedligeholdelsesstandard

Som nævnt omfattede rundgangen kun en del af anstalten, og kun enkelte af de indsattes celler blev besigtiget.

Det er mit indtryk, at anstalten generelt set er i en god stand – både for så vidt angår bygninger og møblement.

Den barak, der huser skolen, biblioteket og afdeling U (barakken), fremstår dog i betydeligt dårligere stand. Også selv om det er klart, at de indsatte i afdeling U gør en indsats for at vedligeholde deres lokaler.

Der var generelt set rent og ryddeligt i anstalten.

3.4. Celler og opholdsrum

I perioden fra 2007-2011 har anstalten foretaget udskiftning af inventaret i de indsattes celler og opholdsrum. Anstalten forventer fremadrettet at udskifte nedslidt inventar løbende på alle afdelinger. Anstalten har siden 2009 årligt foretaget eget lokalt eftersyn af standarden i de indsattes celler, køkkener og opholdsrum, og anstalten prioriterer på baggrund heraf istandsættelsesarbejde, udskiftning og reparation mv. for det pågældende år.

I 2011 er anstalten begyndt på en løbende udskiftning af køleskabe i de indsattes celler til mere miljøvenlige modeller. De nye køleskabe har samtidig større frysekapacitet, og de indsattes muligheder for at opbevare kost på egen celle bliver derved forbedret. Umiddelbart forud for inspektionen var udskiftningen gennemført på afdelingerne K-L (bl.a. grønlanderafdelingen) og afdelingerne M-O. Der var endvidere påbegyndt udskiftning på afdeling R-S (kvindeafdelingen).

3.5. Kvindeafdelingen (R-S)

Anstaltens kvindeafdeling består af afdelingerne R og S. Afdelingerne var oprindeligt to almindelige belægningsafdelinger, som lå til hver sin side set i forhold til indgangsdøren. I indgangsområdet – mellem de to afdelinger – var der personalefaciliteter, opholdsrum og kondirum.

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor, blev afdeling R i 2010 ombygget fra almindelig belægningsafdeling til et multirum og tre nye celler med eget toilet og bad og med fælles køkken- og opholdsfaciliteter.

Multirummet indeholder bl.a. pc-pladser, symaskinepladser, klippebord og sofagrube, og anstaltens kvindelige indsatte kan opfylde deres beskæftigelsesforpligtelse her.

Rummet kan indeles i mindre enheder ved hjælp af foldedøre.

Det er et lyst og venligt lokale med gardiner ved vinduerne og udsmykning på væggene.

Midt i rummet stod en såkaldt "soldat", dvs. en midlertidig metalpæl, der understøtter loftet. Anstalten oplyste, at "soldaten" havde stået der siden september 2011 på grund af en sætningskade.

I forlængelse af multirummet ligger den nye afdeling R, der – som nævnt – består af tre nye celler med fælles køkken- og opholdsfaciliteter.

Fra multirummet kommer man ind i afdelingens fællesrum, hvor der på den højre side af indgangen er køkkenfaciliteter og spiseplads og på den venstre side er en opholdsplads med sofa.

De tre celler i afdeling R er opført i enden af bygningen med udgang til fællesrummet.

Jeg besøgte en af disse celler, som på inspektionstidspunktet ikke var i brug. Cellerne er bygningsmæssigt indrettet stort set ens. De har en pæn størrelse og har – som nævnt – eget bad og toilet. Den celle, som jeg besøgte, fremstod lys og velholdt. Der var imidlertid allerede på daværende tidspunkt opstået revner i murværket. Anstalten oplyste endvidere, at der er problemer med indtrængende vand i de nye celler.

Jeg har noteret mig anstaltens oplysning om, at færdiggørelsen af den sidste del af mangelarbejdet og udbedring af en sætningsskade på kvindeafdelingen forventedes afsluttet i 2012, jf. omtalen heraf i pkt. 3.1. Jeg går ud fra, at dette arbejde både omfatter sætningsskaden i multirummet, revnerne i væggen i den celle, som jeg besøgte (og i de andre celler, hvis der også er revner dér), og problemet med indtrængende vand. Jeg foretager mig på den baggrund ikke mere vedrørende dette forhold.

Fra fællesrummet er der udgang til en afskærmet gård, hvor der er et bord, en bænk og to stole.

Der er etableret en rampe udefra og op til gården, så en kørestolsbruger vil kunne komme ind ad den vej.

Samlet set er det min opfattelse, at der er sket meget væsentlige forbedringer af kvindeafdelingen.

3.6. Besøgsfaciliteterne

Anstaltens besøgsfaciliteter ligger adskilt fra anstaltens øvrige bygninger i tilknytning til ringmuren. Der er direkte adgang til faciliteterne udefra.

Besøgsfaciliteterne består af en besøgsafdeling med fire besøgsrum og et børnerum samt to besøgslejligheder. Besøgsafdelingen blev renoveret i 2006, og besøgslejlighederne er etableret i 2010.

3.6.1. Besøgsrum og børnerum

Besøgsrummene er fordelt på to etager.

I stueetagen ligger der ét besøgsrum (besøgsrum nr. 1), hvortil der er adgang for kørestolsbrugere. Jeg besigtigede ikke lokalet, men jeg bemærkede, at der ved indgangen til lokalet var opsat et "rygning forbudt"-skilt.

Da lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer trådte i kraft den 15. august 2007, fik indsatte en lovfæstet ret til at ryge på egen celle med lukket dør, medmindre der var personale til stede, og til at ryge under besøg i individuelle besøgsrum, medmindre besøget var overvåget af personale. Jeg henviser også til bekendtgørelse nr. 907 af 16. juli 2007 om begrænsning af indsattes ret til at ryge i eget opholdsrum mv. og direktoratets skrivelse nr. 10550 af 18. december 2007 om denne bekendtgørelse.

Pr. 15. august 2012 er der imidlertid skabt hjemmel til, at det kan pålægges den indsatte ikke at ryge i besøgsrum (lov nr. 607 af 18. juni 2012 om ændring af lov om røgfri miljøer). I forarbejderne til loven står der følgende om baggrunden for ændringen:

"Regeringen lægger i den forbindelse vægt på hensynet til de besøgende, som ikke ryger, herunder navnlig besøgende med børn, og på hensynet til indsatte ikke-rygere i de institutioner, hvor det af kapacitetsmæssige grunde ikke vil være muligt at reservere besøgsrum til ikke-rygere."

Justitsministeriet har i den forbindelse udstedt en ny bekendtgørelse (nr. 904 af 4. september 2012 om begrænsning af indsattes ret til at ryge i eget opholdsrum og besøgsrum), og Direktoratet for Kriminalforsorgen har udstedt en ny skrivelse herom (nr. 67 af 5. september 2012). Efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, kan institutionens leder bestemme, at rygning i bestemte besøgsrum er forbudt. Der skal i hver institution være mindst ét besøgsrum, som er permanent røgfrit. Er der mere end ét besøgsrum, skal der ifølge skrivelsen også være et besøgsrum, hvor rygning er tilladt.

I lyset af den nævnte lovændring har jeg ikke bemærkninger til, at der nu er forbud mod at ryge i besøgslokale nr. 1.

De øvrige tre besøgsrum og børnerummet ligger på første sal. Alle rummene på første sal ligger i tilknytning til et fællesrum, der indeholder forskellige køkkenfaciliteter, herunder kaffemaskiner, elkedel, mikrobølgeovn og køleskab. I fællesrummet er der også et udvalg af legetøj. Der er tillige toiletfaciliteter.

De fire rum på etagen (børnerummet (lokale nr. 2) og besøgsrummene (lokale nr. 3-5)) er indrettet stort set ens med en sofa/briks, et bord med to stole, en ventilator og et billede på væggen. I børnerummet er der et ekstra bord i lille størrelse.

I besøgslokale nr. 5 er der tillige en håndvask med spejl over samt sæbedispenser og papirhåndklæder. Jeg husker ikke, om der også var håndvask mv. i de øvrige rum i afdelingen.

De rum, som jeg besøgte (lokale 2-5), fremstod rene og velholdte, men uden et hyggeligt/hjemligt præg.

Det fremgår af § 3 i besøgsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 288 af 26. marts 2012 om adgangen til besøg mv. til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner), at besøgslokaler så vidt muligt skal være indrettet på en sådan måde, at der skabes en naturlig og venlig besøgsatmosfære. Dette må også – og ikke mindst – gøre sig gældende i børnerummet.

Jeg beder anstalten om at overveje, om der i anstalten er mulighed for i højere grad at skabe en "naturlig og venlig besøgsatmosfære" i rummene.

Af en skrivelse af 5. november 2004 om forbedring af besøgsforholdene, som direktoratet har udsendt til kriminalforsorgens fængsler og arresthuse, fremgår det, at besøgslokaler skal være indrettet med et skab med kondomer og engangslagner mv., der er tilgængeligt, uden at den indsatte skal kontakte personalet.

Under inspektionen blev ledelsen gjort opmærksom på, at ingen af besøgsrummene – eller fællesrummet i tilknytning hertil – var indrettet med skabe til kondomer og lagner mv. som foreskrevet af direktoratet.

Jeg går ud fra, at der nu er opsat et skab med kondomer og lagner mv. i besøgslokalerne.

Som nævnt ovenfor fremstod rummene i besøgsafdelingen rene og velholdte på inspektionstidspunktet. Rengøringsstandarden i besøgsafdelingen har imidlertid på alle de møder mellem talsmandsgruppen og ledelsen, som jeg modtog referater fra forud for inspektionen, givet anledning til drøftelser.

Af det seneste af referaterne (referatet fra mødet den 26. oktober 2011) fremgår det, at et rengøringsfirma fra da af skulle gøre hovedrent i afdelingen hver anden måned i stedet for hver tredje.

Jeg går ud fra, at den øgede frekvens af hovedrengøringer har afhjulpet problemerne.

3.6.2. Besøgslejlighederne

De to besøgslejligheder ligger henholdsvis øst og vest for besøgsafdelingen. Lejlighederne ligger på en sådan måde, at det er muligt for besøgende – via besøgsafdelingen – at komme til lejlighederne uden at skulle ud på anstaltens fællesarealer.

Under inspektionen besøgte jeg besøgslejlighed øst. Lejligheden er indrettet med faciliteter svarende til et almindeligt hjem, således at den indsatte og de besøgende i fællesskab kan udføre alle daglige gøremål. Lejligheden indeholder en gang med adgang til et toilet/badeværelse, et køkkenalrum, et forældresoveværelse og et børneværelse.

Toilet/badeværelse er opført med lyse fliser og er indrettet, så det også kan bruges af kørestolsbrugere.

Fra gangen er der adgang til køkkenalrummet, som rummer et køkken med bl.a. komfur, mikrobølgeovn, køleskab, kaffemaskine og elkedel, en spiseafdeling med spisebord med plads til 4-5 personer og en opholdsafdeling med en sofa og et sofabord. I lokalet er der også en reol, et musikanlæg, et tv med indbygget dvd, indrammede plakater og børnetegninger samt lidt børnelegetøj og -bøger.

Fra køkkenalrummet er der adgang til både børneværelset og forældresoveværelset, som ligger ved siden af hinanden på venstre hånd, når man kommer ind i lokalet. Børneværelset er udstyret med køjeseng, sækkestol, skrivebord, kommode og legetøj. Der er farverige billeder på væggene og et trafiktæppe på gulvet. Forældresoveværelset er indrettet med dobbeltseng, sengeborde, kurvestol og klædeskab.

Besøgslejligheden er holdt i lyse farver med tilbehør i form af bl.a. puder, tæpper, billeder og ledninger i friske farver.

Møblerne i besøgslejligheden er ikke produceret af kriminalforsorgen. Det er et bevidst valg, jf. en artikel om lejlighederne i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 9, september 2011.

For enden af køkkenalrummet er der et stort vinduesparti med udgang til en terrasse, som er omkranset af to mure og et trådhegn. Gennem trådhegnet er der udsigt til en del af ringmuren, som er dekoreret med et stort og farverigt maleri. Terrassen er overdækket med trådnet. På terrassen stod der et borde-/bænkesæt.

Besøgslejligheden fremstod både funktionel, velholdt og ren, og valget af interiør og farver skabte en hyggelig og imødekommende atmosfære og efterlod et meget positivt indtryk.

Det fremgår af papiret "Besøgsinformation til indsatte og besøgende vedrørende brug af besøgslejlighederne" dateret den 20. december 2011, at besøgslejlighederne er røgfri, "dvs. at der ikke må ryges inde i besøgslejligheden, men alene på besøgslejlighedens gårdterrasse.". I den tidligere omtalte skrivelse nr. 67 af 5. september 2012 om bekendtgørelsen om begrænsning af indsattes ret til et ryge i eget opholdsrum og besøgsrum er det udtrykkeligt nævnt, at besøgslejligheder også skal være røgfri.

På denne baggrund har jeg ingen bemærkninger til, at det nu kun er tilladt at ryge på terrassen.

3.7. P1 – multiværkstedet

Som anført under pkt. 3.1 er det nye multiværksted et todelt værksted, der rummer både en terapi og et produktionsværksted. Ved opførslen af værkstedet var det planen at etablere et tredje værksted, men planen ændrede sig, da anstalten så flere muligheder i at sammenlægge terapien og produktionsværkstedet for derved at opnå et mere fleksibelt værksted, der i højere grad tilgodeser de indsattes varierende arbejds-evner.

Multiværkstedet er malet i lyse farver, og det er indrettet med store glaspartier mellem de to "værksteder" og med højt til loftet. De enkelte rum fremstår derved meget luftige og lyse, og multiværkstedet efterlader et roligt og venligt indtryk.

I terapien er der mulighed for at lave forskellige aktiviteter som f.eks. smykkefremstilling, læderarbejde og tegning.

Værkstedsdelen beskæftiger sig med træarbejde og producerer en række varer, som f.eks. fuglekasser, gyngeheste, træmænd, bongotrommer og små stole.

I multiværkstedet var der også nogle indsatte, der arbejdede på at bygge en kajak fra bunden efter samme teknikker, som anvendes i Grønland.

3.8. Afdeling I (sikringsafdelingen)

Under rundgangen besigtigede jeg afdeling I, der er gennemgribende renoveret siden sidste inspektion, jf. også omtalen heraf i en artikel i Nyt fra Kriminalforsorgen, nr. 1, 2008. På afdelingen er der fire observationsceller (celle 1, 2, 4 og 5) og to celler, der kan bruges ved udelukkelse fra fællesskab (celle 3 og 6). Celle 2 kan med dispensation fra Direktoratet for Kriminalforsorgen også bruges i forbindelse med udelukkelse fra fællesskab. Derudover er der en sikringscelle på afdelingen (celle 7).

Jeg besigtigede celle 1 og 2 og sikringscellen.

I celle 1 er der en briks, et bord og en bænk. Det hele er fastmonteret. Gulvet er belagt med grå fliser, væggene er lysegule, og loftet er hvidt. I vinklen mellem loftet og væggene på begge langsider er der indbyggede lysstofrør. Vinduet er af panserglass, og uden for vinduet er der monteret en markise. Ved døren er der et kaldeanlæg. Jeg afprøvede ikke anlægget.

Jeg konstaterede under besigtigelsen af celle 1, at der i cellen over døren er en kvadratisk rist med et hulmønster i.

Celle 2 er, som nævnt, som udgangspunkt en observationscelle, men kan med dispensation anvendes i forbindelse med udelukkelse fra fællesskab.

Cellen er indrettet som celle 1, bortset fra at gulvet er lysebrunt linoleum. På inspektionsstedspunktet var cellen imidlertid indrettet, så den kunne bruges til udelukkelse fra fællesskab, med et køleskab og en lille reol med et tv på.

Også celle 2 har inde i cellen over døren en kvadratisk rist. Risten består her af et egentligt gitter med huller, der er større end en kvadratcentimeter.

Sikringscellen har – som de to ovennævnte celler – lysegule vægge, hvidt loft og indbyggede lysstofrør på begge langsider af loftet. Cellen har lyst linoleumsgulv, og et vindue af matteret panserglass. Sikringscellen er i øvrigt indrettet med en fastmonteret seng midt på gulvet. På sengen er der monteret en kaldeknop og læderremme til fastspænding af den indsatte. Over døren inde i cellen er der en aflang skærm, der med digitale tal viser dato og klokkeslæt.

Mellem celle 6 og sikringscellen er der et lokale, hvorfra personalet kan overvåge den indsatte i sikringscellen gennem en rude. Ruden fremstår i sikringscellen som et spejl.

Afdeling I ligger i 1. sals-niveau, og fra cellerne er der udsigt til anstaltens gymnastiksal. Jeg går derfor ud fra, at der ikke – i de celler, hvor vinduet ikke er matteret – er problemer med indkig.

Som jeg også tilkendegav under inspektionen, har de riste, som er inde i i hvert fald celle 1 og 2, huller af en sådan størrelse, at det vil være muligt at fæstne noget med henblik på selvbeskadigelse/selvmondsforsøg.

Jeg går ud fra, at anstalten herefter har udskiftet eller blændet ristene, så de ikke udgør en sikkerhedsmæssig risiko.

3.9. Gymnastiksal mv.

Anstalten gennemførte i 2011 en gennemgribende renovering af anstaltens gymnastiksal samt istandsættelse af anstaltens kondirum og musiklokale. De to sidstnævnte rum ligger begge i tilknytning til gymnastiksalen.

Gymnastiksalen har gråt linoleumsgulv. På gulvet er der optegnet streger til brug for forskellige net-/boldspil. Der er opsat basketnet i begge ender af salen. Der er meget højt til loftet i salen, og rummet fremtræder med sine hvide vægge og loft lyst. Der løber kraftige metalrør langs loftet og den øverste halvdel af den ene endevæg. Der er opsat lyd-dæmpende materiale på væggene.

Anstalten oplyste under rundgangen, at en indsat efter planen skal male væggene i salen. Jeg forstod det sådan, at den pågældende skal dekorere de hvide vægge.

Salen fremstod i øvrigt ren og velholdt.

I forlængelse af salen er der et opbevaringsrum til de redskaber, som kan bruges i salen, bl.a. et bordtennisbord.

Jeg var også inde i anstaltens kondirum, hvor der både er mulighed for at vægttræne og for at bruge maskiner som f.eks. løbebånd, kondicykel og crosstrainer. Der var opsat instruktioner på væggene.

Lokalet fremstod slidt.

Jeg besigtigede ikke musiklokalet under rundgangen.

3.10. Telefonbokse på belægningsafdelingerne

På belægningsafdelingerne er der telefoner på gangene. Med henblik på at mindske støjgener under telefonsamtaler (både for og fra den, der telefonerer), har anstalten opsat en særlig form for telefonboks, som anstalten selv har udviklet.

Telefonboksen består af en plade, der sidder på væggen i overkropshøjde. Der går en plade ud fra overkanten af vægpladen, som danner et tag, og plexiglasplader ud fra begge sider af pladen, som danner vægge. Væg- og loftspladerne er beklædt med et gråt, "uldent" materiale, som har en støjreducerende effekt. Telefonen sidder fast på vægpladen.

Anstalten oplyste, at telefonboksene er en forbedring i forhold til de tidligere telefonforhold.

4. Beskæftigelse og fritid

4.1. Beskæftigelse

Det fremgår af referatet fra mødet den 24. august 2011 mellem talsmænd og ledelse, at der er perioder, hvor der ikke er så meget beskæftigelse i anstalten. Det fremgår videre af referatet, at ledelsen på det pågældende tidspunkt drøftede med direktoratet, hvordan anstalten kunne sikre bedre aktiviteter i sådanne perioder.

Jeg beder anstalten om at oplyse, om anstalten har fundet en model, der sikrer, at der – i perioder hvor beskæftigelsen er lav – er andre aktiviteter, som de indsatte kan være beskæftiget med.

4.2. Fritid

4.2.1. Gårdtur

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i en skrivelse til kriminalforsorgens lukkede fængsler og Københavns Fængsler fastsat, at der i lukkede fængsler ikke bør kunne være mere end 50 indsatte på (fælles) gårdtur samtidig (skrivelse nr. 9506 af 24. august 2004 vedrørende begrænsning af antallet af indsatte på fælles gårdtur).

I 2005 skrev den daværende fællestalsmand til ombudsmanden om samme spørgsmål. Baggrunden herfor var, at Direktoratet for Kriminalforsorgen havde meddelt, at det generelt fastsatte maksimum på 50 personer på (fælles) gårdtur samtidig også omfatter Anstalten ved Herstedvester. Ombudsmanden fandt dengang ikke grundlag for at kritisere direktoratets beslutning herom. I svaret til fællestalsmanden skrev ombudsmanden følgende om baggrunden herfor:

”Afgørelsen i sagen er som anført truffet af Direktoratet for Kriminalforsorgen og bygger på vurderinger og afvejninger af en række forskellige hensyn og omstændigheder, her særligt de sikkerhedsmæssige hensyn i forhold til hensynet til de indsattes mulighed for ”så meget gårdtur” som muligt (...). Som ombudsmand har jeg ikke særlige forudsætninger for at afveje disse forskellige hensyn og omstændigheder på en anden og bedre måde end direktoratet der beskæftiger sig med dette sagsområde i det daglige.

Jeg kan derfor normalt ikke gå ind i en nærmere efterprøvelse af sådanne vurderinger og afvejninger medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder. Jeg har ved min gennemgang af Deres henvendelse ikke fundet at det er tilfældet, og jeg kan derfor ikke foretage mig mere vedrørende denne del af sagen.”

Under inspektionen pegede talsmandsgruppen på ny på, at det ovenstående betyder, at det – da der nogle gange er mere end 50 indsatte i anstalten, der har meldt sig til gårdtur – er nødvendigt at lave to gårdture. De indsatte kan i så fald ikke selv vælge, hvem de vil afvikle gårdtur sammen med.

Under den indledende samtale med ledelsen blev emnet også nævnt. Ledelsen oplyste, at talsmandsgruppen havde rejst emnet over for Retsudvalget, da udvalget var på besøg i anstalten nogle dage inden min inspektion, og at talsmandsgruppen i den forbindelse havde foreslået Retsudvalget, at de enkelte institutioner i kriminalforsorgen selv skal kunne bestemme, om reglen skal gælde dér.

Ledelsen nævnte samtidig, at de havde forståelse for de indsattes utilfredshed med ordningen. Ledelsen oplyste i den forbindelse, at de havde søgt direktoratet om dispensation fra ordningen under henvisning til, at ordningen er unødvendig i anstalten, fordi det klientel, der er i anstalten, ikke giver problemer, selv om der måtte være flere end 50 samlet. Anstalten havde imidlertid fået afslag på ansøgningen.

Retsudvalget har den 15. marts 2012 som spørgsmål nr. 583 (Alm. Del – 2011-12) bedt justitsministeren om at kommentere bl.a. dette punkt. Justitsministeren har i sit svar af 14. maj 2012 skrevet følgende:

”2. Fællestalsmanden har anført, at der højst må være 50 indsatte på gårdtur ad gangen. Hvis der er mere end 50 indsatte, der ønsker gårdtur, bliver gårdturen delt op, og de indsatte har dermed færre timer til rådighed til udendørs ophold.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at der i oktober 2004 på baggrund af nogle alvorlige episoder, blandt andet fangeoprøret i Statsfængslet i Nyborg, blev fastsat centrale regler for, hvor mange indsatte der må være på gårdtur på samme tid. De lukkede fængsler samt Københavns Fængsler blev anmodet om at tilrettelægge gårdture, således at det ud fra de lokale bygnings- og personalemæssige forhold er sikkerhedsmæssigt forsvarligt, herunder med et krav om, at der højst må være 50 indsatte på gårdtur på samme tid.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har supplerende oplyst, at man i relation til Anstalten ved Herstedvester flere gange og senest i maj 2010 har overvejet muligheden for at undtage Anstalten ved Herstedvester fra reglen om, at der ikke må være mere end 50 indsatte på gårdtur på samme tid.

Det er imidlertid fortsat Direktoratet for Kriminalforsorgens vurdering, at det ikke er sikkerhedsmæssigt forsvarligt at have mere end 50 indsatte på fælles gårdtur, og man finder ikke grundlag for at ændre på de eksisterende regler, således som fællestalsmanden har anført.

Direktoratet har desuden oplyst, at Folketingets Ombudsmand i november 2005 i et svar til fællestalsmanden i Anstalten ved Herstedvester om samme problemstilling anførte, at han ikke fandt grundlag for at udtale kritik af direktoratets vurdering.”

Under samtalen med talsmandsgruppen tilkendegav jeg, at jeg ville tage kontakt til direktøren for kriminalforsorgen og drøfte spørgsmålet med ham. Jeg har drøftet spørgsmålet med den tidligere direktør, men besluttede også at medtage spørgsmålet på et generelt møde med Direktoratet for Kriminalforsorgen den 4. april 2013.

I brevet af 6. marts 2013 orienterede fællestalsmanden mig om, at spørgsmålet også havde været rejst over for kriminalforsorgens nuværende direktør på et møde i anstalten den 21. februar 2013. Talsmanden vedlagde kopi af et skriftligt oplæg herom samt

af den ansøgning om dispensation, som anstalten havde indgivet til den daværende direktør (i 2010) og direktørens svar herpå.

I brevet af 19. marts 2013 orienterede fællestalsmanden mig om, at han fra anstaltens ledelse havde modtaget kopi af et brev af 13. marts 2013 fra direktøren til anstalten som opfølgning på dette møde, og han vedlagde kopi af dette brev. I brevet gengav direktøren Direktoratet for Kriminalforsorgens vurdering, som den er gengivet i citatet ovenfor. Direktøren meddelte, at han var helt på samme linje og derfor ikke agtede at ændre på reglen om, at der højst må være 50 indsatte på gårdtur samtidig. Dette må samtidig forstås som et afslag på at dispensere fra denne regel for Anstalten ved Herstedvesters vedkommende.

Under mødet med Direktoratet for Kriminalforsorgen den 4. april 2013 redegjorde kriminalforsorgens direktør for baggrunden for, at han havde fastholdt reglen (direktoratets vurdering af de sikkerhedsmæssige hensyn).

Som det fremgår af ovenstående, bygger afgørelsen om, hvor mange der højst må være på gårdtur samtidig, især på en vurdering af de sikkerhedsmæssige forhold. Som ombudsmand har jeg ikke særlige forudsætninger for at foretage vurderingen af disse forhold på en anden og bedre måde end direktoratet, der foretager sådanne vurderinger i det daglige.

Selv om jeg har forståelse for de argumenter, der ligger til grund for de indsattes ønske om dispensation fra reglen om højst 50 indsatte på gårdtur samtidig – og selv om jeg har noteret mig de synspunkter, som anstaltens ledelse selv har givet udtryk for – mener jeg derfor ikke, at jeg har grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

4.2.2. Styrketræning

Under min samtale med talsmandsgruppen pegede gruppen på, at den tidligere såkaldte "Sdr. Omme-model" medfører store begrænsninger i de indsattes muligheder for at styrketræne i anstaltens kondirum, idet der er for få instruktører i anstalten. Talsmandsgruppen henviste i den forbindelse til, at der – hvis der ikke er en uddannet instruktør til stede – er lås på vægtskiver over 15 kg, og at der i så fald i øvrigt slet ikke er udstyr (vægtskiver) nok til det maksimalt tilladte antal indsatte i træningslokalet (12 personer).

Spørgsmålet blev rejst over for ledelsen under den afsluttende samtale. Ledelsen oplyste, at der er uddannet en del instruktører, siden modellen blev indført i anstalten, men at der for tiden kun er fem instruktører tilbage, og at der ikke er nogen under uddannelse.

I forbindelse med min opfølgning til talsmændene, bad jeg ledelsen om at oplyse, om den beskrevne situation gav ledelsen anledning til overvejelser. I brevet af 10. oktober 2012 har anstalten oplyst følgende:

”Sdr. Omme-modellens begrænsninger i forhold til at dyrke styrketræning i de tilfælde, hvor der ikke medvirker instruktører, har ikke indflydelse på antallet af afsatte timer i kondirummet. Modellen sætter således ikke begrænsninger for muligheden for at styrketræne.

Træning uden instruktør sætter imidlertid en begrænsning i brug af håndvægte over 15 kg., hvilket skyldes ønske om begrænsning i antallet af tilskadekomster blandt brugene, når brugen af vægte, maskiner og redskaber sker uden opvarmning og er uden instruktørens løbende instruktioner i brugen heraf.

Det har været drøftet i anstalten og med de indsattes sportskoordinator, om anstalten skal gå bort fra Sdr. Omme-modellen. Dette vil imidlertid have den konsekvens, at vægte over 15 kg. vil blive fjernet fra kondilokalet. I lyset heraf har de indsatte meddelt, at de foretrækker den nu anvendte model, hvorved der fortsat kan trænes med vægte over 15 kg., når det sker under instruktion af en instruktør.

I dag er der i kondilokalet redskaber til 10 – 12 indsatte. Der er mulighed for at skifte mellem de mange forskellige typer redskaber, så alle kan aktiveres samtidigt. Indsatte må dog skiftes til at benytte de forskellige redskaber og der kan opstå kø til bestemte redskaber eller maskiner, hvis alle tilstedeværende indsatte ønsker at benytte samme redskab.

Anstalten har dog givet tilladelse til, at gymnastiksalen kan benyttes samtidig med kondirummet, og dette har reduceret antallet af beklagelser over faciliteterne markant.

Anstalten har ikke altid mulighed for at stille instruktør til rådighed ved afvikling af kondi som fritidsaktivitet. Dette skyldes, at instruktørerne forretter almindelig afdelingstjeneste og som led i denne tillige skal fungere som instruktører. Det er en

løbende udfordring at få kondiaktiviteterne og instruktørernes vagtskema til at stemme overens, da instruktørerne ønsker vagter på lige fod med andet tjenestegørende personale.

Det bemærkes dog, at der inden for de sidste 4 – 5 mdr. ikke har været fremsat ønske fra de indsatte om ændringer i kondiaktiviteterne i deres nuværende form.

Hvis anstalten måtte nå til en beslutning om at gå bort fra Sdr. Omme-modellen med den konsekvens, at der sker fjernelse af håndvægte over 15 kg., vil der blive taget højde for dette i forhold til antallet af redskaber til brug for vægttræning.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

5. Kvindernes forhold

5.1. Generelt

Folketingets Ombudsmands inspektionsafdeling har i 2012 særligt haft opmærksomheden rettet mod kvinder i fængslerne, jf. en artikel af inspektionschef Lennart Frandsen, der er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 2011. Inspektionen af Anstalten ved Herstedvester havde således også fokus på bl.a. de kvindelige indsatte forhold, herunder forholdet mellem mandlige og kvindelige indsatte i fængslet.

Baggrunden for ombudsmandens fokus på kvinder i fængslerne er, som anført i den nævnte artikel, bl.a. et udvalgsarbejde under Direktoratet for Kriminalforsorgen om fængslede kvinders vilkår. Udvalget blev nedsat i forlængelse af en forskningsrapport med titlen ”Perspektiver på kvinders dagligdag i danske fængsler – erfaringer med kvinders og mænds fælles afsoning”. Rapporten er udarbejdet af cand. psyk. Charlotte Mathiassen – på direktoratets bestilling – og er offentliggjort i begyndelsen af 2011. Den bygger på besøg i alle de fængsler, hvor der er kvindelige indsatte, herunder Anstalten ved Herstedvester.

Udvalgets hovedopgave var – med udgangspunkt i den nævnte rapport, politik og praksis i sammenlignelige lande samt internationale anbefalinger – at komme med en indstilling til placering og tilbud til kvindelige indsatte i fremtiden. Et enigt udvalg indstillede den 12. september 2011, at der etableres et rent kvindefængsel og tre regionale arrestfaciliteter for kvindelige varetægtsarrestanter (heraf ét i tilknytning til det foreslåede fængsel). Om baggrunden for denne indstilling er bl.a. anført følgende:

”Dette beror på en kombination af to overordnede og gensidigt afhængige hensyn:

- Hensynet til at sikre relevant resocialisering for kvindelige indsatte
- Hensynet til at sikre en værdig og tryk afsoning for de kvindelige indsatte

Således har udvalgets konklusion været, at det lille antal kvinder på hver institution vanskeliggør tilrettelæggelsen af relevante tilbud, da bl.a. beskæftigelse, fritid og sikkerhedsniveau langt overvejende underordnes majoritetens, dvs. de mandlige indsatte, behov. Det har samtidig været konstateret, at den kønsblandede afsoning bevirker, at kvindelige indsatte udsættes for seksuel chikane i varieret omfang, samt at nogle kvindelige indsatte er i risiko for alvorligere overgreb.

Udvalget har i sine drøftelser forholdt sig til flere afsoningsmodeller og har efterfølgende søgt at anskueliggøre den nævnte indstilling i forhold til Kriminalforsorgens hovedopgave og principprogram. Udvalget finder, at selvom der også er forhold i principprogrammet, der taler for at bevare kønsblandede institutioner, så er der samlet set flest forhold, der taler imod, når alle principper og Kriminalforsorgens hovedopgave tages i betragtning.”

Af udvalgets indstilling fremgår det, at der som opfølgning på forskningsrapporten allerede har været indledt drøftelser mellem direktoratet og de institutioner, der modtager kvinder. Det anbefales, at drøftelserne fortsættes med henblik på at afklare, hvordan kvindernes forhold kan forbedres i tiden, indtil en løsning kan iværksættes fuldt ud. I brev af 7. januar 2013 har direktoratet orienteret mig om, at der i den nye flerårsaftale for kriminalforsorgen ikke er afsat midler til at etablere en institution kun for kvindelige afsonere.

Udvalgets indstilling og Charlotte Mathiassens rapport findes på kriminalforsorgens hjemmeside: www.kriminalforsorgen.dk.

5.2. Kvindernes forhold i Anstalten ved Herstedvester

Under inspektionen den 27. og 28. marts 2012 drøftede jeg kvindernes forhold med ledelsen og på mit møde med kvinderne på kvindeafdelingen. Ledelsen oplyste, at fængslet er meget opmærksom på kvindernes forhold, herunder behovet for særlige beskæftigelsesmuligheder, fritidsaktiviteter mv., samt på forholdet mellem kvindelige og mandlige afsonere.

Om Charlotte Mathiassens besøg i Anstalten ved Herstedvester, der fandt sted i 2007 og 2010, henvises til kapitel 5 i hendes rapport.

5.2.1. Forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte

Forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte i anstalten er et emne, som Folketingets Ombudsmand tidligere har beskæftiget sig indgående med. Jeg henviser særligt til ombudsmandens breve til anstalten og Direktoratet for Kriminalforsorgen i anledning af Folketingets Ombudsmands inspektion af anstaltens kvindeafdeling den 26. oktober 2004. Brevene er tilgængelige på ombudsmandens hjemmeside www.ombudsmanden.dk. Baggrunden er, at den fælles afsoning i anstalten medfører nogle meget problematiske forhold, jf. også pkt. 5.1.

For de kvindelige indsatte kan det betyde, at de ved ankomsten til anstalten føler en så betydelig interesse fra de mandlige afsoneres side, at de føler sig presset til at indgå i kæresteforhold eller ægteskab med en "stærk mandlig indsat". Henset til anstaltens klientel kan det f.eks. være en mand, der er dømt for meget alvorlig og farlig sexkriminalitet.

For de mandlige indsatte kan den fælles afsoning have den konsekvens, at nogle af de mænd, der er dømt for seksuelle forhold, hellere vil have mulighed for at være sammen med en indsat kvinde end at lade sig behandle med kønsdriftshæmmende medicin.

Som også tidligere tilkendegivet (se bl.a. ovennævnte breve) er det Folketingets Ombudsmands opfattelse, at også de kvindelige indsatte, der ikke ønsker for meget fællesskab med mandlige indsatte, bør have samme reelle adgang til fritidsaktiviteter, som de øvrige indsatte i anstalten. Disse kvinder bør også have adgang til meningsfyldte beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.

På fællesmødet med de indsatte på kvindeafdelingen spurgte jeg udtrykkeligt, om kvinderne oplever at kunne være i fred for mændene.

Jeg forstod på kvinderne, at de synes, at det er blevet nemmere end tidligere som kvinde at være i fred for mændene i anstalten, men at det stadig er nødvendigt at kunne sige fra over for de tilnærmelser, som mændene gør.

Ledelsen oplyste under vores samtale, at der – på inspektionstidspunktet – kun var én af de syv kvindelige indsatte i anstalten, der ikke havde et forhold til en mandlig indsat.

Jeg går ud fra, at anstalten til stadighed er meget opmærksom på at skabe sådanne rammer for de kvindelige indsatte, herunder vedrørende beskæftigelse og fritid, at afsoning uden kontakt til de mandlige indsatte er et reelt alternativ for de, der måtte ønske det.

Jeg går også ud fra, at anstalten så vidt muligt er opmærksom på, om de intime forhold, som de indsatte indgår med hinanden, indledes og opretholdes på frivillig basis.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om forholdet mellem de mandlige og kvindelige indsatte i Anstalten ved Herstedvester i relation til denne inspektions-sag.

5.2.2. Særlige tilbud til de kvindelige indsatte

Da der kun er et forholdsmæssigt lille antal kvindelige indsatte i kriminalforsorgens institutioner, er det som anført i artiklen i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 12, juni 2012, om temadagen i kriminalforsorgen den 12. marts 2012, svært at opretholde et stabilt og varieret udbud af beskæftigelsesaktiviteter, der er målrettet de kvindelige indsatte. Som anført samme sted og i Bladet Kriminalforsorgen, nr. 11, marts 2012, afvikles der i de fængsler, hvor der er kvindelig indsatte, herunder Anstalten ved Herstedvester, nu kurser i programmet "Styrk og Vind" (VINN). Der er tale om et samtale- og motivationsprogram, der er udviklet specielt til kvindelige afsonere. Formålet med programmet er at give kvinderne en øget selvindsigt og nye sociale færdigheder samt forståelse af sammenhænge i livet, specielt mellem misbrug, vold og kriminalitet. De nye færdigheder skal give kvinderne mulighed for at foretage konstruktive valg, der kan holde dem ude af kriminalitet i fremtiden og styrke dem i forhold til at sætte grænser over for andre.

Ledelsen oplyste under den indledende samtale, at de indsatte kvinder har mulighed for at være beskæftiget på kvindeafdelingen (kvindeprojektet). Beskæftigelsen kan både bestå i undervisning (der er som tidligere nævnt tre pc'er til rådighed) og i aktiviteter som smykkefremstilling, syning mv. (mere kvindeorienterede sysler).

Ledelsen oplyste, at der på inspektionstidspunktet alene var to indsatte beskæftiget i projektet – en på fuldtid og en om formiddagene.

Selv om der er færre beskæftigelsesmuligheder i kvindeprojektet end i anstalten i øvrigt, er det min opfattelse, at projektet indeholder meningsfyldt beskæftigelse for kvinderne.

6. Samtale med talsmændene

Under inspektionen havde jeg en samtale med den samlede talsmandsgruppe. Talsmandsgruppen rejste under samtalen (og i et efterfølgende brev) 14 punkter over for mig.

Jeg er som tidligere nævnt vendt tilbage over for talsmandsgruppen i et brev. De punkter, som talsmændene rejste, er i øvrigt medtaget i rapporten i det omfang, jeg har fundet grundlag herfor – tre punkter de relevante steder under gennemgangen ovenfor og to punkter i dette punkt.

6.1. Bistandsværger

Talsmandsgruppen pegede på, at mange forvaringsdømte ikke synes, at deres bistandsværger varetager hvervet tilfredsstillende. Talsmandsgruppen ønskede på den baggrund at få oplyst, om anstalten har en selvstændig forpligtelse til at påse, at de beskikkede bistandsværger varetager deres hverv i overensstemmelse med reglerne. Spørgsmålet blev rejst over for ledelsen under den afsluttende samtale. Ledelsen oplyste hertil bl.a., at ledelsen ikke har mulighed for at påvirke bistandsværgers arbejde, men at anstalten kan være behjælpelig med råd og vejledning, hvis der er indsatte, der er utilfredse med deres bistandsværger.

Jeg har i et brev til anstalten bedt ledelsen om at sikre, at de forvaringsdømte er bekendt med dette.

Både talsmandsgruppen og ledelsen oplyste videre, at spørgsmålet om bistandsværgers varetagelse af deres hverv også blev rejst over for Folketingets Retsudvalg kort tid forud for min inspektion. Retsudvalget har på den baggrund bedt justitsministeren om også at kommentere dette punkt (spørgsmål nr. 583, Alm. Del – 2011-12).

I mit brev til talsmændene skrev jeg, at jeg ville holde mig orienteret om justitsministerens svar til Retsudvalget og i lyset af svaret overveje, om det gav mig anledning til at foretage mig videre på området.

Justitsministeren har som svar på Retsudvalgets spørgsmål skrevet følgende:

"4. Fællestalsmanden har endelig anført, at der ønskes en skærpet kontrol med bistandsværgen, da de efter mange indsattes erfaringer ikke opfylder deres forpligtelser over for den indsatte efter straffelovens § 71, stk. 2.

Det fremgår af straffelovens § 71, stk. 1, at hvis der bliver tale om at dømme en tiltalt til anbringelse i institution eller i forvaring efter reglerne i §§ 68-70, kan der af retten beskikkes vedkommende en bistandsværgen, så vidt muligt en person blandt vedkommendes nærmeste pårørende, der sammen med den beskikkede forsvarer skal bistå tiltalte under sagen. Hvis tiltalte er dømt til anbringelse som nævnt i stk. 1, eller hvis afgørelsen giver mulighed for sådan anbringelse, skal der beskikkes vedkommende en bistandsværgen, jf. straffelovens § 71, stk. 2.

En bistandsværgen skal holde sig underrettet om tilstanden hos den person, beskikkelsen angår, og drage omsorg for, at opholdet og andre foranstaltninger ikke udstrækkes længere end nødvendigt, jf. straffelovens § 71, stk. 2, 2. pkt.

Nærmere regler om bistandsværgens opgaver mv. er i medfør af straffelovens § 71, stk. 3, fastsat i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 947 af 24. september 2009 om bistandsværgen.

Det fremgår af bistandsværgenbekendtgørelsens § 8, stk. 2, at bistandsværgen skal rådgive og vejlede den sigtede, tiltalte eller dømte om klageadgang, herunder i henhold til lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien, samt om muligheden for at søge en idømt foranstaltning ændret eller ophævet. Endvidere skal bistandsværgen bistå den pågældende med at udforme eventuelle klageskrivelser og anmodninger om foranstaltningsændring eller -ophævelse samt yde bistand ved behandlingen af disse sager.

Bistandsværgen skal endvidere snarest muligt efter beskikkelsen besøge den person, bistandsværgen er beskikket for, og til stadighed holde sig i forbindelse med denne. Besøg skal herefter finde sted efter behov, jf. bistandsværgenbekendtgørelsens § 9, stk. 1.

Såfremt en bistandsværgen, der er optaget på fortegnelsen over bistandsværgen, groft tilsidesætter de pligter, der følger af hvervet, eller i øvrigt viser sig uegnet til hvervet, kan statsforvaltningen træffe afgørelse om, at vedkommende skal fratages hvervet som bistandsværgen, jf. bistandsværgenbekendtgørelsens § 17, stk. 2

og 3. Bistandsværgen, som ikke er optaget på fortegnelsen over bistandsværgen, kan under samme betingelser som ovenfor nævnt fratages hvervet som bistandsværgen. Afgørelse herom træffes af retten, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 5.”

Som det fremgår af justitsministerens svar til Retsudvalget, er der fastsat nærmere regler om bistandsværgens opgaver mv., herunder ophør af beskikkelse, i bistandsværgenbekendtgørelsen.

Det følger således af bekendtgørelsen, at statsforvaltningen kan træffe afgørelse om, at en bistandsværgen, der groft tilsidesætter sine pligter i medfør af hvervet, eller som i øvrigt viser sig uegnet til hvervet, skal fratages hvervet som bistandsværgen (bekendtgørelsens § 17, stk. 2 og 5). En konkret beskikkelse som bistandsværgen kan også ophøre, hvis bistandsværgen udskiftes med en anden (bekendtgørelsens § 16, stk. 3). Begge dele forudsætter imidlertid en aktiv handling fra (eller på vegne af) den person, som bistandsværgen er beskikket for.

Som anført ovenfor har anstalten oplyst, at anstalten kan være behjælpelig med råd og vejledning, hvis der er indsatte, der er utilfredse med deres bistandsværgen, og jeg har – som også anført – bedt ledelsen om at sikre, at de forvaringsdømte er bekendt med dette. Denne hjælp forudsætter imidlertid også en aktiv handling fra den pågældende.

Blandt den gruppe af indsatte, der er beskikket en bistandsværgen, vil der kunne være nogle, som af forskellige grunde ikke selv kan forholde sig til og reagere på, at en bistandsværgen ikke varetager sit hverv i overensstemmelse med bekendtgørelsen.

Jeg går ud fra, at anstalten er opmærksom på, om sådanne situationer opstår, og om anstalten i givet fald konkret drøfter problemstillingen med den pågældende indsatte.

De problemer, som talsmandsgruppen rejste om bistandsværgen, er i øvrigt efter inspektionen blevet nævnt for formanden for Landsforeningen af patientrådgivere og bistandsværgen, Ole Kølle.

6.2. Poståbning

Talsmandsgruppen (og de indsatte på kvindeafdelingen, som jeg holdt møde med) fortalte, at flere indsatte har oplevet at modtage post, som er blevet åbnet, uden at de

pågældende indsatte har været til stede. Gruppen henviste i den forbindelse til straffuldbyrdelseslovens § 55 om indsattes brevveksling.

Følgende fremgår af straffuldbyrdelseslovens § 55:

”§ 55. En indsat har ret til brevveksling.

Stk. 2. Institutionen kan uden retskendelse åbne og lukke breve til og fra den indsatte. Det sker i den indsattes påsyn bortset fra de tilfælde, der er omfattet af stk. 3.

Stk. 3. Gennemlæsning af breve til og fra den indsatte kan alene ske, hvis dette af institutionen skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn eller for at beskytte den forurettede ved lovovertrædelsen.

(...)”

Under den afsluttende samtale med ledelsen blev spørgsmålet drøftet. Ledelsen oplyste, at de er opmærksomme på straffuldbyrdelseslovens § 55. Som en forklaring på, at breve til indsatte alligevel til tider bliver åbnet uden de indsattes tilstedeværelse, pegede ledelsen på, at breve, der (kun) er stilet til Anstalten ved Herstedvester, automatisk vil blive åbnet af anstalten. Ledelsen oplyste samtidig, at hvis det sker, skal det fremgå af kuverten, så den indsatte kender baggrunden herfor.

Ledelsen opfordrede i øvrigt de indsatte til – hvis de modtager et åbnet brev, som ikke passer med den ovennævnte forklaring og procedure – at kontakte ledelsen, så der kan tages fat om de enkelte, konkrete tilfælde.

Efter inspektionen har jeg fra indsatte/talsmanden modtaget i alt fire eksempler på brevåbninger, som ikke passede med den ovennævnte forklaring og procedure.

Jeg har i mit brev til talsmændene – som anstalten har modtaget kopi af – meddelt, at jeg (på det generelle plan) ikke foretager mig mere vedrørende dette spørgsmål. De konkrete eksempler, som jeg senere har modtaget, giver mig ikke anledning til at foretage mig mere, men jeg går ud fra, at anstalten – som følge af den omstændighed, at talsmændene har fundet anledning til at rejse spørgsmålet over for mig, og de nævnte eksempler – vil være opmærksom på poståbningen i anstalten, og herunder vil overveje, om der er behov for at indskærpe de procedurer, der skal iagttages i forbindelse med poståbningen, over for de personer, der arbejder med dette område.

7. Andre forhold

7.1. Antallet af gæster/rundvisninger i anstalten

Af referatet fra mødet mellem talsmændene og ledelsen den 27. april 2011 fremgår det, at "flere af talsmændene gav udtryk for, at de indsatte føler ubehag ved de mange rundvisninger".

Ifølge referatet tilkendegav ledelsen i forlængelse heraf, at ledelsen ville tage de indsattes oplevelse til efterretning, og at det vil indgå i vurderingen af, hvem og hvor ofte der gives tilladelse til besøg i anstalten. Ledelsen orienterede endvidere om proceduren i forbindelse med et besøg med rundvisning.

Også på talsmandsmødet den 26. oktober 2011 nævnte talsmændene problematikken. Ledelsen anerkendte problemet og oplyste, at ledelsen er meget opmærksom på, at der alene arrangeres rundvisninger til personer/grupper, der har en faglig relevans i at deltage i disse. Ledelsen tilkendegav også, at talsmændenes budskab vil påvirke strategien ved kommende rundvisninger.

Under inspektionen nævnte ledelsen problemet for mig. Ledelsen oplyste, at der i 2011 var 47 besøg i anstalten. Ledelsen oplyste videre, at anstalten næppe har væsentligt flere besøg end f.eks. Statsfængslet i Vridsløselille, men at anstalten som følge af den geografiske placering og dens særlige funktion formentligt har nogle flere besøg end fængslerne på landsplan.

Jeg beder anstalten om at oplyse, hvordan anstalten tager højde for de indvendinger, som talsmændene er kommet med vedrørende besøg/rundvisninger i anstalten, og om det er anstaltens indtryk, at de indsatte nu er mindre generet af besøg/rundvisninger end i 2011.

7.2. Medicinudlevering

Det er anført i referatet fra talsmandsmødet den 26. oktober 2011, at de indsatte oplever, at der er mange fejludleveringer af medicin, og at de derfor havde klaget til embedslægen herover.

Ledelsen tilkendegav, at ledelsen ville gennemgå medicinudleveringsinstruksen, herunder påse, om de retningslinjer, der gælder for betjentene, er tilstrækkeligt klare i tilfælde, hvor der mangler medicin. Jeg forstår det sådan, at det sigter til den situation, at der mangler medicin som følge af forkert udlevering (til andre indsatte).

I anstaltens interne regelsamling, som jeg modtog forud for inspektionen, er der en instruks om medicinudlevering til indsatte. Det fremgår af instruksen, at den gælder for ikke-sygeplejeuddannet personale, der som lægens medhjælp forestår medicingivning til indsatte i anstalten efter lægens anvisning. Instruksen er dateret den 18. november 2010. Jeg kan ikke umiddelbart i regelsamlingen se, hvilke retningslinjer der gælder i den situation, hvor det ikke-sygeplejeuddannede personale konstaterer, at der er sket fejl i forbindelse med medicingivningen.

Jeg beder anstalten om at oplyse, hvad ledelsen har foretaget i anledning af tilkendegivelsen på talsmandsmødet den 26. oktober 2011.

Jeg beder også ledelsen om at oplyse, om problemstillingen fortsat giver anledning til drøftelser, og om at underrette mig om resultatet af de indsattes klage til embedslægen.

Opfølgning

Jeg beder om, at anstalten sender de oplysninger, som jeg har bedt om (under pkt. 4.1, 7.1 og 7.2), og anstaltens bemærkninger til brevet af 6. marts 2013 fra talsmanden tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen, som jeg også beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Anstalten ved Herstedvester, Direktoratet for Kriminalforsorgen og de indsatte i anstalten.

København, den 15-05-2013

Jørgen Steen Sørensen